

Normy v přírodě

Myšlenka tzv. přirozených práv člověka počítá s tím, že v přírodě lze najít (rozpoznat etc.) nějaké ‚normy‘, které mají zcela odlišný charakter než tzv. přírodní „zákonitosti“. To znamená, že normalita, odvozující se od norem, je něco jiného než normalita, odvozená od nejpočetnějších forem. Tato poslední je vlastně dána vrcholem Gaussovy křivky; naproti tomu „normy“ udávají, kterým směrem se tento vrchol pohybuje resp. má pohybovat. Když jde o Gaussovu křivku, postačí nám jen počítání, statistika výskytů; když jde o normalitu, odvozenou od normy, jde o hodnocení. Jinak, snad přesněji řečeno: posun vrcholu Gaussovy křivky může být v jednotlivých případech vysvětlen nahodilými okolnostmi (nahodilými vzhledem k jevu, jehož rozložení pravděpodobností nás zajímá). Pokud však sledování delšího časového úseku jeví určitý souvislý trend či kontinuální tendenci, nemůžeme se uchýlovat k vysvětlení pouhými náhodami ve změnách okolností. Zejména však nemůžeme, nesmíme v žádném případě zapomínat na to, že na změnu okolností musí onen „jev“, jehož pravděpodobnostní rozložení (a jehož časové proměny) sledujeme, nějakým způsobem reagovat. I nejprimitivnější „reagování“ představuje aktivitu, vybavenou kognitivní funkcí (aniž by k tomu bylo nutno předpokládat nějakou psychiku, vědomí, myšlení). A kognitivní funkce v sobě zahrnuje vztah k budoucnosti (neboť má smysl jen v kontextu příštího použití a využití). Otevřenou otázkou zůstává, zda ona přicházející budoucnost, vzhledem k níž má kognitivita a tedy reaktivita smysl, je prázdná, anebo zda „přichází“ jako „skutečná“ (byť ne předmětná), totiž vedoucí resp. vyzývající ke skutku, k uskutečnění. Pokud bychom takové nepředmětné, ale „nenulové“ výzvy chtěli nějak tématizovat (aniž bychom je zpředmětňovali), musili bychom jejich „normativitu“ pečlivě odlišovat od toho, co na základě pravděpodobnostního rozložení faktických (a tedy již uskutečněných, realizovaných, zpředmětněných) výskytů obvykle považujeme za „normální“. A protože v takovém případě budeme nutně potřebovat i terminologické odlišení, navrhl jsem kdysi mluvit o „normálech“ (skutečných) na rozdíl od „norem“ (formulovaných). Byla by to jakási obdoba terminologického odlišení zákonitostí (reálných) od zákonů (formulovaných).

(Písek, 040120-3.)